

WELMEC 5.3
1. izdanje

WELMEC

Evropska saradnja u oblasti zakonske metrologije

**Vodič za procenu rizika u svrhe tržišnog nadzora:
vage i merila**

Maj 2011.

WELMEC

Evropska saradnja u oblasti zakonske metrologije

WELMEC je saradnja između službi za zakonsku metrologiju u državama članicama Evropske unije i EFTA. Ovaj dokument je jedan od niza vodiča koje je objavio WELMEC u cilju davanja smernica proizvođačima merila i imenovanim telima koja su odgovorna za ocenjivanje usaglašenosti njihovih proizvoda. Vodiči imaju čisto savetodavnu ulogu i oni sâmi ne nameću nikakva ograničenja ili dodatne tehničke zahteve mimo onih sadržanih u relevantnim direktivama EZ. Mogu biti prihvatljivi i alternativni pristupi, ali smernice date u ovom dokumentu predstavljaju gledište WELMEC-a u pogledu toga šta smatra najboljom praksom koju treba slediti.

Objavio:
WELMEC Secretariat
MIRS
Grudново nabrezje 17
SI - 1000 Ljubljana

e-pošta: secretary@welmec.org
Tel: +386 1 244 27 18
Faks: +386 1 244 27 14

Sadržaj

1 Uvod	4
2 Šta je procena rizika za vage i merila?	4
3 Definisane osnovnih termina	5
4 Kada započeti procenu rizika?	6
4.1 Procena rizika kao deo Demingovog ciklusa	6
4.2 Procena rizika u svrhu utvrđivanja prioriteta.....	7
4.3 Ciljna grupa: proizvođači/isporučiooci merila	8
4.4 Deo istraga u pogledu jednog merila	9
5 Proces procene rizika	10
6 Posle procene rizika	13
7 Primer	15
Prilog I: Pitanja za analiziranje ciljne grupe	19

1 Uvod

U fokusu ovog dokumenta je procena rizika za vage i merila u kontekstu tržišnog nadzora i cilja se na tačku ili blizu tačke kada se merila stavljaju na tržište.

Razlog za ovaj dokument jeste potreba za selektivnijim tržišnim nadzorom, kao rezultat sve ograničenijih resursa WELMEC država članica. Još jedan razlog za takav dokument je zahtev iz člana 19. stav 1. UREDBE (EZ) broj 765/2008 EVROPSKOG PARLAMENTA I SAVETA od 9. jula 2008. o zahtevima za akreditaciju i tržišni nadzor u vezi sa stavljanjem proizvoda na tržište i o prestanku važenja Uredbe (EEZ) broj 339/93. Taj član glasi:

"Organi tržišnog nadzora obavljaju odgovarajuće provere karakteristika proizvoda u adekvatnom obimu, putem provere dokumenata i, kada je to potrebno, putem fizičke i laboratorijske provere na osnovu adekvatnih uzoraka. Pri tome se uzimaju u obzir uspostavljena načela procene rizika, priigovori i druge informacije."

Procena rizika koja se odnosi direktno na vage i merila predstavlja jedan deo tržišnog nadzora, a to je da se shvati uticaj koje će merilo imati na krajnjeg korisnika/potrošača. Drugi deo je korišćenje procene rizika kao alata koji organu tržišnog nadzora služi da definiše prioritete i da utvrdi izbor strategije za ostvarenje svojih ciljeva.

Na način na koji se tržišni nadzor vrši uz sprovođenje procene rizika jako utiče skup osnovnih pretpostavki i filozofija o njegovom mestu, ulozi i funkcijama koje ima u državama članicama.

Da bi se sprečilo dupliranje "Tehnika najboljih praksi u oblasti tržišnog nadzora" koje je objavio Prosafe, u pisanju ovog dokumenta korišćena su ta načela ali on nije direktna kopija.

Naredna poglavlja su posvećena sledećem:

- Šta je procena rizika za vage i merila?
- Definisavanje ključnih termina
- Kada započeti procenu rizika
- Proces procene rizika.

2 Šta je procena rizika za vage i merila?

Procena rizika u vezi sa aktivnostima tržišnog nadzora odnosi se na verovatnoću da deo vage i merila bude nepropisno stavljen na tržište, kao rezultat neispunjavanja bitnih zahteva MID i NAWI direktiva, i na efekat koji neusaglašenost ima na krajnjeg korisnika.

Ako organ ustanovi neku neusaglašenost merila, može koristiti metode iz ovog vodiča da bi sproveo sopstvenu procenu rizika u cilju određivanja nivoa rizika povezanog sa konkretnom neusaglašenošću. Međutim, neusaglašenost ne znači obavezno da postoji visok nivo rizika.

Primer

CE znak na merilima je 3 mm visine. NAWI Direktiva zahteva minimalnu visinu od 5 mm. Prema tome, proizvod nije u skladu sa direktivom i i ne sme se stavljati na tržište. Međutim, organ može, na osnovu procene rizika, odlučiti da je potrebna minimalna korektivna mera pošto je efekat na zaštitu potrošača mali.

3 Definisanje osnovnih termina

Kako bi se obezbedilo da različite organizacije i države članice mogu da razumeju procenu rizika jedni drugih, sve strane treba da koriste istu terminologiju sa istim definicijama. Za potrebe ovog dokumenta rizik se definiše kao verovatnoća da do nečega dođe *versus* njegov uticaj.

Predviđene su sledeće definicije:

Rizik = Verovatnoća x uticaj

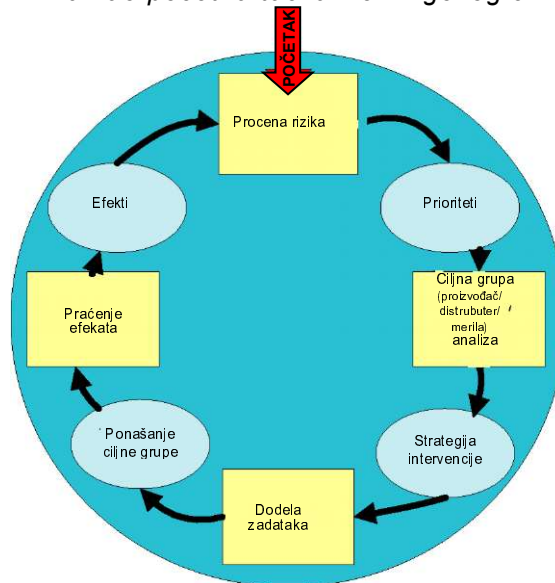
- Rizik: Kombinacija verovatnoće neželjenog događaja i težina uticaja tog neželjenog događaja.
- Verovatnoća: Stepem do kojeg se neželjeni događaj dogodio.
- Uticaj: Uticaj neželjenog događaja na pravni interes.
- Pravni interes: Zaštita potrošača, poštena igra za proizvođača, poverenje u CE znak, indirektno poverenje potrošača, originalni proizvođač (proizvođač proizvoda, zastupnik proizvođača, uvoznik u EU ili drugi stručnjaci u lancu isporuke čijim se aktivnostima mogu odabrati bezbednosna svojstva proizvoda).
- Prihvatljivi rizik: Rizik koji se u datom kontekstu prihvata na osnovu sadašnjih vrednosti u društvu. Generalno, nivo rizika koje društvo prihvata određuju, između ostalog, kultura, percepcija rizika i tehnički razvoj.

4 Kada započeti procenu rizika?

4.1 Procena rizika kao deo Demingovog ciklusa

Na procenu rizika se može gledati kao na početnu tačku Demingovog ciklusa.

Dijagram 1. Procena rizika kao početna tačka Demingovog ciklusa

Procena rizika je od značaja za dobijanje uvida u stepen do kojeg željeni efekti politike nose rizik od toga da ne budu ostvareni. Kolika je šansa da se željena ponašanja ne dogode i kakav je efekat na ostvarenje ciljeva politike i interesa koje treba zaštititi?

S obzirom na ograničeni raspoloživi kapacitet za tržišni nadzor, dobro je znati koja ponašanja kojih ciljnih grupa predstavljaju najveće rizike i stoga treba da imaju prioritet kod tržišnog nadzora. U programu tržišnog nadzora, inicijalni fokus je na pitanjima koja imaju najveći prioritet, a analiza rizika služi da se taj fokus formira. U Prilogu 1. data su neka pitanja za analizu ponašanja ciljne grupe.

Potkrepljivanje dokazima izbora tržišnog nadzora i obezbeđivanje transparentnosti u tom pogledu od značaja je, kako interno tako i eksterno. Interno je od značaja za razvijanje kapaciteta za sprovođenje zakona na delotvoran, ciljani način radi sprečavanja ponašanja povezanih sa najvećim rizikom, a eksterno da bi se obezbedila transparentnost koja se tiče onoga što se može očekivati od vlade u smislu napora tržišnog nadzora. Pored toga, dobija se jasnoća u pogledu toga da li će se predviđeni efekti politike ostvariti ili ne.

Analizirate i procenjujete rizike i dajete im prioritete koji se odnose na (usklađenost) ponašanje. Pri tome, ispitujete ponašanja ciljnih grupa (merila ili firme/proizvođači/distributeri). Procenjujete šansu da ta ponašanja nisu u skladu sa ponašanjem koje želi vlada ili Evropska komisija i njihov uticaj na pravne interese.

4.2 Procena rizika u svrhu utvrđivanja prioriteta

Organi tržišnog nadzora moraju da odaberu gde da alociraju svoje resurse da bi dobili maksimalne rezultate. Ta prioritizacija je potrebna jer raspoloživi resursi ne mogu obuhvatiti svaki proizvod i sve delove tržišta u isto vreme. Zbog toga se jedan deo procesa planiranja sastoji od odabiranja prioriternih područja i toga gde će se deo resursa potrošiti.

Glavni cilj (tržišnog) nadzora u Evropi jeste zaštita potrošača i obezbeđivanje poštenog i slobodnog prometa robe na zajedničkom tržištu. Za većinu organa (tržišnog) nadzora u Evropi, zaštita potrošača je značajniji cilj i prioriteti su odabrani imajući to na umu.

Postoje dobri razlozi za to. Sve aktivnosti koje tržišni nadzor vrši u cilju promovisanja poštene trgovine upotrebom zakonskog merila, automatski doprinose uspostavljanju 'jednakih pravila igre' i poštene konkurencije. Ipak, treba imati na umu da su za poslovnu konkurenciju jednaka pravila igre i važan kamen temeljac za pravilno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta i stoga zaslužuju dužnu pažnju.

Procena rizika u svrhu utvrđivanja prioriteta između:

- proizvođača/isporučilaca merila
- posebnih tipova vaga i merila

Naredni dijagram prikazuje taj proces.

Dijagram 1. Grupe vaga i merila

Naredni dijagram sumira ulazne elemente, alate i izlazne elemente procesa procene rizika:

Dijagram 2. Procena rizika u svrhu utvrđivanja prioriteta između proizvođača/isporučilaca merila ili između posebnih merila

4.3 Ciljna grupa: proizvođači/isporučioци merila

Rezultati procene rizika daju listu prioriteta koju organ tržišnog nadzora može koristiti za analizu ciljne grupe koja donosi merila na tržište ili koja koristi merila na tržištu i da utvrdi koja bi strategija intervencije bila najefikasnija za konkretno merilo ili ciljnu grupu.

Materijal prikupljen u toku pripreme faze, a koji se odnosi na ciljeve politike, interese koje treba zaštititi, ciljne grupe i nivoe usaglašenosti, može služiti kao ulazni element. Na taj način, sa pogledom usmerenim na (najrelevantnije) pravne interese i/ili predviđene efekte politike, stižete do ponašanja određenih ciljnih grupa (ili podgrupa) koje zahtevaju prioritet za izvršenje, to jest, onih koja treba da budu primarni fokus strategije intervencije u okviru politike sprovođenja. Da biste znali koja će vam ponašanja ciljne grupe iz Priloga I pomoći u tom procesu.

Kod utvrđivanja prioriteta između vaga i merila to se može uraditi podelom resursa na mnoštvo kategorija proizvoda koje organ pokriva (npr. koja kategorija zaslužuje najviše pažnje: vage sa neautomatskim funkcionisanjem (NAWI), brojila električne energije ili vodomeri i koliko resursa treba alocirati prioritetima).

Nakon što su izvršeni odabiri za prvih pet kategorija, slične odluke se mogu doneti za potkategorije (npr. da li zaštititi potrošača najbolje služi nadzor nad NAWI klasom II ili NAWI klasom III). Dalje detaljno: ko su proizvođači/isporučioци koji stavljaju merilo na tržište? Kakvo je njihovo ponašanje? (Videti takođe pitanja iz Priloga .I)

Proces komplikuju brojna ograničenja kao što su raspoloživi ljudski resursi, tehnički kapaciteti i finansiranje. U praksi, broj različitih vrsta merila ili nadzor koji treba obaviti, od kojih svaki zahteva drugačije planiranje i/ili programe ispitivanja i zbog toga se razlikuju po potrebi za resursima, tako je veliki da je to neizvodljivo. Konačno, ti odabiri rezultiraju programom nadzora. Program nadzora treba maksimalno da doprinosi zaštiti potrošača i poštenoj konkurenciji.

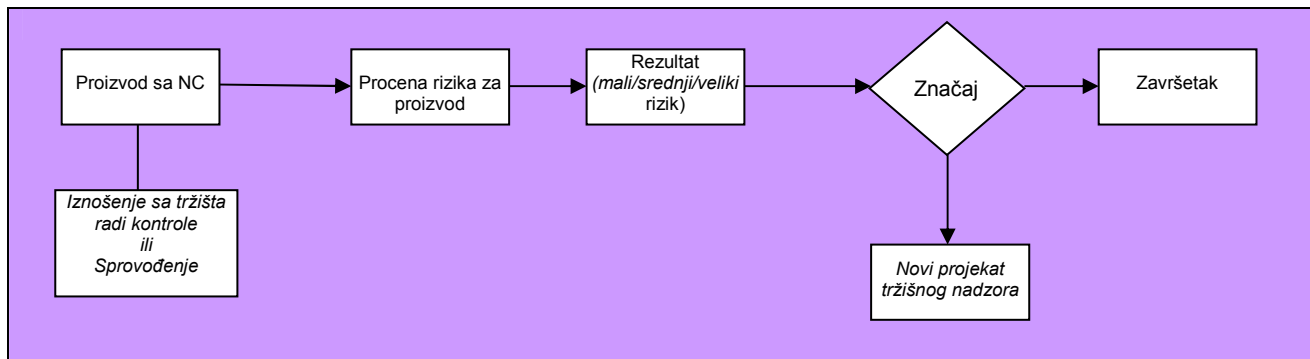
- Jedna karakteristika svih merila
- Jedna grupa merila
- Više grupa merila

4.4 Deo istraga u pogledu jednog merila

Procena rizika može započeti i nakon što je neusaglašenost otkrivena u vezi sa jednim određenim proizvodom. Na osnovu rezultata procene rizika doneće se odluka o odgovarajućoj meri.

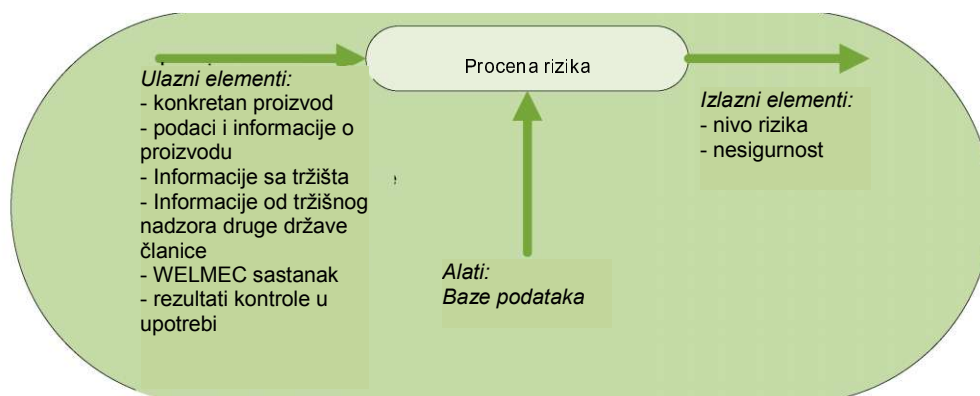
Naredni dijagram prikazuje mere koje mogu biti preduzete.

Dijagram 3. Dijagram toku NC

Naredni dijagram rezimira ulazne elemente, alate i izlazne elemente procesa procene rizika:

Dijagram 4. Jedan proizvod

5 Proces procene rizika

Fokus ovog poglavlja je na procesu procene rizika da bi se utvrdili prioriteta za aktivnost tržišnog nadzora ili da bi se utvrdio rizik određene vage ili određenog merila. Procena rizika se uvek fokusira na tri osnovna pitanja:

- 1) Šta može krenuti naopako?
- 2) Ako se to dogodi, kakve su posledice? (Uticaj)
- 3) Koliko je verovatno da će se to dogoditi? (Verovatnoća)

Pri utvrđivanju rizika isti koraci se mogu preduzeti i kod utvrđivanja prioriteta za aktivnost tržišnog nadzora ili kod utvrđivanje rizika određene vage ili određenog merila. U dole prikazanoj matrici dati su brojevi koji odgovaraju koracima koje treba preduzeti. .

Tabela 1. Matrica rizika

	Pravni interes (2)	Pravni interes (2)	Pravni interes (2)	Prosečan uticaj (4) npr. = $(2)+(2)+(2)/3$	Verovatnoća (5)	Rizik (6)
Grupe (1)	Rezultat 1-5 Uticaj (3)	Rezultat 1-5 Uticaj (3)	Rezultat 1-5 Uticaj (3)	Npr. prosečan rezultat je 2 Rezultat 1-5	Rezultat 1-5	Ukupni uticaj (4) X (pomnožiti) Verovatnoća (5) Rezultat 1-25

Brojevi u zagradama () detaljnije će biti objašnjeni u nastavku, oni se koriste za davanje primera za svaki korak procesa iz gornje matrice.

Koraci koje treba preduzeti (brojevi u matrici odgovaraju dole navedenim brojevima)

Korak (1) Grupe: Odrediti područje fokusa

Skup

- ponašanja proizvođača/isporučilaca merila
- jedne karakteristike različitog tipa merila
- jednog tipa merila
- jedne grupe merila
- više grupa merila
- jednog tipa merila koje se koristi u različitim oblastima.

Korak (2): Pravni interes

Ako se rizik zasniva na efektu i mogućnosti da se javi neusaglašenost, moramo utvrditi navodni razlog da bismo mogli da procenimo efekat. Taj efekat može poprimiti mnogo oblika. Na primer, neusaglašenost može dovesti do finansijskih gubitaka. Sledeće bi mogle biti kategorije pravnih interesa a horizontalnu osu matrice:

- ekonomske implikacije
- javno zdravlje
- poverenje potrošača
- pravna pitanja
- ovaj odeljak se može prilagoditi tako da zadovoljava potrebe konkretnih država članica.

Korak (3): Procena uticaja

Procena uticaja (efekta) neusaglašenosti za svaki pravni interes u odnosu na područje fokusa.

Tabela 2. *Nivo uticaja*

Nivo uticaja	Rezultat
Minimalan	1
Ograničen	2
Umeren	3
Povećan	4
Značajan	5

U praksi nije uvek jasno na koji pravni interes neusaglašenost utiče ili koliki je taj uticaj. Često je efekat indirektan rezultat neusaglašenosti. Procena uticaja se zasniva na maksimalno mogućem uticaju - maksimalnom efektu koji neusaglašenost može imati u realističnom scenariju.

Korak (4): Prosečan uticaj

Sumirajte sve uticaje i utvrdite rezultat prosečnog uticaja. tj. $(3+5+2)/3$. Prosečan uticaj se onda množi sa verovatnoćom utvrđivanja rezultata za rizik.

Korak (5): Procena verovatnoće neusaglašenosti

Zatim procenjujete verovatnoću neusaglašenosti. To se odnosi na mogućnost da će pravilo biti prekršeno ili koliko često se kršenje dešavalo ili će se dešavati. Pitanja koja su uključena u razmatranje verovatnoće uključuju, ali nisu ograničena na: poznate faktore, istorijske podatke i statističke podatke od drugih tržišnih organa, zainteresovanih strana, itd.

Pitanja koja bi se mogla postaviti:

- Koliko često se dešava da merilo ne zadovoljava ovaj zahtev kako je navedeno pod grupom?
- Koliko često proizvođač ne zadovoljava zahteve, ne samo za to merilo već i za čitav spektar proizvoda?
- Da li proizvođač/isporučilac ima sistem kvaliteta?
- Da li proizvođač/isporučilac ima veli ili mali udeo na tržištu?
- Da li je merilo masovne proizvodnje ili se pojedinačno sklupa i proverava?
- Da li je lako proveriti merilo prilikom kontrole?
- Da li postoji ikakva motivacija za promenu ključnog aspekta merila?
- Da li postoji mogućnost ili tradicija da krajnji korisnik proveriti merilo?
- i dr.

Tabela 3. *Stepen verovatnoće*

Stepen verovatnoće	Rezultat
Malo verovatno: izuzetno neverovatno da će se dogoditi u toku životnog veka projekta ili aktivnosti.	1
Nije verovatno: nije verovatno da će se dogoditi u toku životnog veka projekta ili aktivnosti.	2
Moguće: neizvesno da će se dogoditi u toku životnog veka projekta ili aktivnosti.	3
Verovatno: verovatno je da će se dogoditi u toku životnog veka projekta ili aktivnosti	4
Vrlo verovatno: veliko očekivanje da će se dogoditi u toku životnog veka projekta ili aktivnosti.	5

Korak (6): Rizik

Matrica izračunava rizik množenjem ukupnog uticaja sa verovatnoćom. Time se dobija uvid u rizik kao broj koji se zatim može prikazati na dijagramu rizika dole.

Dijagram 5. *Dijagram rizika*

Verovatnoća	Vrlo verovatno	5					
	Verovatno	4					
	Moguće	3					
	Nije verovatno	2					
	Malo verovatno	1					
			1	2	3	4	5
			Minimalan	Ograničen	Umeren	Povećan	Značajan
			Uticaj				

6 Posle procene rizika

Krajnji rizik se može dalje razraditi da bi se dobio ukupan rezultat, uzimajući u obzir percepcije, npr. politički uticaj (pretpostavka), efekat medija i troškovi bavljenja pitanjima rizika. Ponekad postoji mali rizik, međutim, druge percepcije/drugi faktori mogu povećati delovanje grupe. Gore spomenuta matrica rizika može se proširiti kriterijumima: percepcija i troškovi, kako je u nastavku prikazano na matrici analize višestrukih kriterijuma.

Tabela 4. Analiza višestrukih kriterijuma

	Uticaj				Verovatnoća (5)	Rizik(6)	Kriterijumi			Krajnji rezultat (10)
	Pravni interes (2)	Pravni interes (2)	Pravni interes (2)	Total Impact (4) = (2)+(2)+(2)/3			Konverzija rizika (7)	Percepcija (8)	Troškovi (9)	
Grupe (1)	Uticaj (3) Rezultat 1-5	Rezultat 1-5	Rezultat 1-5	Rezultat 1-5	Rezultat 1-5	Ukupni uticaj (4) x (pomnožiti) Verovatnoća	Rezultat 1-5	Rezultat 1-5	Rezultat 1-5	=(7)+(8)+(9)

Korak (7) Rezultat konverzije rizika

Kada se utvrdi konačni rezultat za rizik, on se onda može konvertovati i koristiti dalje do ukupnog rezultata.

Tabela 1. Konverzija rizika

Rizik (6)	Konverzija
1-5	1
6-10	2
11-15	3
16-20	4
21-25	5

Korak (8): Percepcija

Matrica prihvatanja rizika obezbeđuje procenu prioriteta od strane društva u odnosu na rizike u vezi sa proizvodom. Procena rizika je obuhvatala:

- političku i medijsku pažnju u pogledu kategorije proizvoda
- percepciju rizika javnosti u vezi sa proizvodom
- učestalost prigovora potrošača.

Tabela 2. Nivo percepcije

Nivo percepcije	Rezultat
Minimalan	1
Ograničen	2
Umeren	3
Povećan	4
Veliki	5

Korak (9): Troškovi

Troškovi su takođe značajni kada odlučujete o svojim prioritetima i oni se mogu razvrstati u sledeće:

- postojanje korisnih zakonskih i standardnih zahteva
- nivo poštovanja (iz istorijskih podataka)
- resursi koji su potrebni za bavljenje rizikom.

Tabela 3. *Nivo troškova*

Nivo troškova	Rezultat
Minimalan	5
Ograničen	4
Umeren	3
Povećan	2
Veliki	1

Korak (10): Krajnji rezultat

Krajnji rezultat čini sabiranje rezultata konverzije rizika, nivoa percepcije i nivoa troškova, maksimalni rezultat je 15. On se radi preduzimanja mera može podeliti od malog do velikog rezultata.

Tabela 4. *Nivo krajnjeg rezultata u svrhu određivanja prioriteta*

Nivo krajnjeg rezultata	Rezultat
Minimalan	0-5
Umeren	6-10
Visok	11-15

Rezultati će omogućiti da se proizvodi kategorizuju, a mere preduzmu, zavisno od ukupnog rizika, međutim, ako proizvod već ima rezultat velikog rizika onda dodatni koraci možda nisu potrebni ili se ne moraju koristiti.

7 Primer

Korak (1): Grupe

Skup proizvođača i isporučilaca NAWI klase II za potrošačko tržište. Primeri pitanja za svakog proizvođača/isporučioaca: da li je merilo u skladu sa TAC

Grupe
Proizvođač/isporučilac NAWI klase III za potrošačko tržište sa fokusom na merilu u skladu su sa TAC

Korak (2): Pravni interes

Za tržišni nadzor merila i u ovom primeru u obzir je uzet sledeći pravni interes:

- ekonomske implikacije
- poverenje potrošača.

Grupe	Ekonomске implikacije	Poverenje potrošača
Proizvođač/isporučilac NAWI klase III za potrošačko tržište sa fokusom na merilu u skladu su sa TAC		

Korak (3): Procena uticaja

Mora se utvrditi uticaj za svako pitanje za svakog proizvođača.

Grupe	Uticaj	
	Ekonomске implikacije	Poverenje potrošača
Proizvođač/isporučilac NAWI klase III za potrošačko tržište sa fokusom na merilu u skladu su sa TAC	2	4

Korak (4): Prosečan uticaj

Sumirati sve uticaje. Ukupan uticaj će se množiti sa verovatnoćom da rizik postoji.

Grupa	Uticaj		
	Ekonomski	Poverenje potrošača	Prosečan uticaj
Proizvođač/isporučilac NAWI klase III za potrošačko tržište sa fokusom na merilu u skladu su sa TAC	2	4	$(2+4)/2=3$

Korak (5): Proceniti verovatnoću neusaglašenosti

Zatim procenite verovatnoću ponašanja neusaglašenosti.

Grupa	Uticaj			Verovatnoća
	Ekonomski	Poverenje potrošača	Prosečan uticaj	
Proizvođač/isporučilac NAWI klase III za potrošačko tržište sa fokusom na merilu u skladu su sa TAC	2	4	$(2+4)/2=3$	4

Korak (6): Rizik

Rezultat koraka 4 Uticaj iznosi 3, a za korak 5 iznosi 4 (x). Rizik je uticaj puta verovatnoća jednako 12.

Grupa	Uticaj			Verovatnoća	Rizik
	Ekonomski	Poverenje potrošača	Prosečan uticaj		
Proizvođač/isporučilac NAWI klase III za potrošačko tržište sa fokusom na merilu u skladu su sa TAC	2	4	$(2+4)/2=3$	4	$3*4=12$

Dijagram 6. Dijagram rizika

Verovatnoća	Vrlo verovatno	5					
	Verovatno	4					
	Moguće	3					
	Nije verovatno	2					
	Malo verovatno	1					
			1	2	3	4	5
			Minimalan	Ograničen	Umeren	Povećan	Značajan
			Uticaj				

Korak (7) Konverzija rizika
 Konverzija rizika 12 postaje 3.

Grupa	Uticaj			Verovatnoća	Rizik	Konverzija rizika
	Ekonomski	Poverenje potrošača	Prosečan uticaj			
Proizvođač/isporučilac NAWI klase III za potrošačko tržište sa fokusom na merilu u skladu sa TAC	2	4	$(2+4)/2=3$	4	$3*4=12$	3

Korak (8): Percepcija

Grupa	Uticaj			Verovatnoća	Rizik	Kriterijumi	
	Ekonomski	Poverenje potrošača	Prosečan uticaj			Konverzija rizika	Percepcija
Proizvođač/isporučilac NAWI klase III za potrošačko tržište sa fokusom na merilu u skladu sa TAC	2	4	$(2+4)/2=3$	4	$3*4=12$	3	3

Korak (9): Troškovi

Grupa	Uticaj			Verovatnoća	Rizik	Kriterijumi		
	Ekonomski	Poverenje potrošača	Prosečan uticaj			Konverzija rizika	Percepcija	Troškovi
Proizvođač/isporučilac NAWI klase III za potrošačko tržište sa fokusom na merilu u skladu sa TAC	2	4	$(2+4)/2=3$	4	$3*4=12$	3	3	5

Korak (10): Krajnji rezultat

Krajnji rezultat je 11, što znači da je visok i da se očekuje preduzimanje mera.

Grupa	Uticaj			Verovatnoća	Rizik	Kriterijumi			Krajnji rezultat
	Ekonomski					Konverzija rizika	Percepcija	Troškovi	
Proizvođač/isporučilac NAWI klase III za potrošačko tržište sa fokusom na merilu u skladu sa TAC	2	4	$(2+4)/2=3$	4	$3*4=12$	3	3	5	11

Prilog I: Pitanja za analiziranje ciljne grupe

Da biste saznali više o ponašanju ciljne grupe (proizvođač/isporučilac merila) u nastavku su data neka pitanja koja su uzeta iz 'Tabele jedanaest'. 'Tabela jedanaest' je model analize ponašanja koji zakonodavcima, kreatorima politike i onima koji sprovode zakonodavstvo omogućava da steknu sliku o motivima za usaglašenost ili neusaglašenost konkretnog pravila u određenoj ciljnoj grupi. 'Tabela jedanaest' se sastoji od jedanaest dimenzija koje su zajedno odlučujuće za meru u kojoj se pravila poštuju. Dimenzije daju kriterijume za procenu mere u kojoj se nacrt zakonodavstva može sprovesti, ali se može koristiti i za procenu toga da li je moguće sprovesti i poštovati postojeće zakonodavstvo. iT11 je internetska verzija 'Tabele jedanaest' (<http://www.it11.nl/it11/login.jsp>). Ovaj iT11 se sastoji od 4 modula:

- upravljanje podacima
- kontrolna lista za zakonodavca
- motivi za ispitivanje usaglašenosti
- procena usaglašenosti.

1. Poznavanje pravila

Poznavanje i jasnoća zakonodavstva među ciljnom grupom

a. Poznavanje

- Da li ciljna grupa poznaje pravila?
- Da li je potrebno da učine ograničene napore da dođu do saznanja o pravilima?
- Da li je zakonodavstvo suviše složeno?

b. Jasnoća

- Da li su pravila formulisana tako da ih ciljna grupa može lako razumeti?
- Da li je ciljna grupa zaista sposobna da razume pravila?
- Da li je ciljnoj grupi dovoljno jasno na šta se pravila odnose?
- Da li je ciljnoj grupi jasno koja se pravila primenjuju?

2. Troškovi/ Koristi

Materijalne/nematerijalne koristi i štete od kršenja ili poštovanja pravila, izražene u vremenu, novcu i naporima

a. Finansijski/ekonomski

- Prema ciljnoj grupi, da li poštovanje pravila košta relativno malo vremena, novca ili napora?
- Da li misle da će kršenje pravila doneti malo ili nikakve koristi u smislu vremena, para ili napora?
- Da li misle da bi kršenje pravila moglo doneti neke štete?
- Da li misle da bi poštovanje pravila moglo doneti neke koristi?

b. Nematerijalne

- Da li ciljna grupa misli da poštovanje pravila donosi emocionalne ili socijalne koristi?
- Da li ciljna grupa misli da kršenje pravila donosi emocionalne ili socijalne štete?

3. Stepen prihvatanja

Stepen u kojem ciljna grupa smatra politiku i pravila prihvatljivim

a. Prihvatanje cilja politike

- Da li ciljna grupa smatra da su politika (i principi na kojima se ona zasniva) opravdani?
- Da li ciljna grupa smatra da deli odgovornost za uvođenje te politike u praksu?

b. Prihvatanje efekata politike

- Da li ciljna grupa smatra da je način na koji se cilj politike uvodi u praksu prihvatljiv?
- Da li smatraju da su rezultirajuća pravila koja proističu iz te politike prihvatljiva?
-

4. Poštovanje ciljne grupe prema državnom organu

Mera u kojoj je ciljna grupa voljna da poštuje državni organ

a. Zvanični organ

- Da li se ciljna grupa generalno pridržava pravila?
- Da li ciljna grupa generalno ima poštovanje za organ?
- Da li ciljna grupa poštuje mišljenje onih koji su odgovorni za sprovođenje zakona?

b. Nadležni organ

- Da li su vrednosti ciljne grupe u skladu sa zakonodavstvom?

5. Nevladina kontrola (društvena kontrola)

Rizik, kako ga je procenila ciljna grupa, od pozitivnih ili negativnih sankcija za njeno ponašanje od strane drugih a ne od organa

a. Društvena kontrola

- Da li ciljna grupa smatra da će njena zajednica uskoro primetiti neki prekršaj?
- Da li ciljna grupa zajednice generalno ne odobrava takve prekršaje?
- Ako je tako, da li zajednica pokušava da ispravi to ponašanje, na jedan ili drugi način?
- Da li ta društvena sankcija ima uticaj na ciljnu grupu?

b. Horizontalni nadzor

- Da li postoji neki horizontalni nadzor, npr. finansijska revizija, disciplinski kodeks, provera u svrhu sertifikacije?
- Da li horizontalni nadzor doprinosi boljem poštovanju standarda u pitanju?
- Da li ciljna grupa vidi taj horizontalni nadzor kao dodatni vid kontrole?
- Da li horizontalni nadzor ima uticaja na ciljnu grupu?

6 Rizik od prijavljivanja

Rizik, kako je procenila ciljna grupa, od prijavljivanja organima prekršaja koje su otkrili drugi koji nisu organi

- Prema ciljnoj grupi, da li je njena zajednica generalno sklona da otkrivene prekršaje prijavi organima?
- Prema ciljnoj grupi, da li su oni koji vrše horizontalni nadzor generalno skloni da otkrivene prekršaje prijave organima?
- Da li ciljna grupa misli da ljudi generalno znaju kom vladinom odeljenju mogu da prijave prekršaje?

7. Rizik od kontrole

Rizik, kako je procenila ciljna grupa, od kontrole od strane organa u pogledu eventualnih prekršaja

a. Kontrole zapisa

- Da li postoji veliki objektivni rizik od kontrole zapisa?
- Da li ciljna grupa misli da postoji veliki rizik od kontrole zapisa?

b. Fizičke kontrole

- Da li postoji veliki objektivni rizik od fizičke kontrole?
- Da li ciljna grupa misli da postoji veliki rizik od fizičke kontrole?

8. Rizik od otkrivanja

Rizik, kako je procenila ciljna grupa, od otkrivanja prekršaja ako organi izvrše kontrolu

a. Kontrole zapisa

- Da li su pri kontroli zapisa provereni svi podaci?
- Da li je teško falsifikovati zapise?
- Da li postoji veliki objektivni rizik od otkrivanja prilikom kontroli zapisa?
- Da li ciljna grupa misli da postoji veliki rizik od otkrivanja prilikom kontroli zapisa?

b. Fizičke inspekcije

- Da li se prilikom fizičke kontrole sve proverava?
- Da li je inspektorima lako da otkriju prekršaje?
- Da li su prekršaji ograničeni na određeno mesto i/ili vreme?
- Da li je korišćena tehnologija dovoljno sofisticirana?
- Da li postoji veliki objektivni rizik od otkrivanja prilikom fizičke kontrole?
- Da li je objektivni rizik prilikom fizičke kontrole veliki?

9. Selektivnost

Uočeni povećani rizik od kontrole i otkrivanja prekršaja koje proističe iz odabira poslova, lica, mera ili područja za kontrolu

- Da li prekršioci imaju utisak da su kontrole kod njih uvek češće nego kod onih koji poštuju pravila?
- Da li se selektivnim kontrolama nalazi više prekršilaca, relativno govoreći, nego neselektivnim kontrolama?
- Da li ciljna grupa veruje da je agencija za sprovođenje sposobna da 'odvoji žito od kukolja'?

10. Rizik od sankcije

Rizik, kako je procenila ciljna grupa, od sankcije ako se prilikom kontrole otkrije prekršaj

- Da li postoji veliki objektivni rizik da se sankcija uvede kada se prekršaj otkrije?
- Prema ciljnoj grupi, da li je lako dokazati prekršaj?
- Da li ciljna grupa procenjuje da je rizik od sankcije, kao rezultata otkrivenog prekršaja, veliki?

11. Oštrina sankcije

Oštrina i vrsta sankcije u vezi sa prekršajem i dodatne nepogodnosti od sankcionisanja

a. Oštrina sankcije

- Da li ciljna grupa zna sa kojom se sankcijom suočava u slučaju prekršaja?
- Da li je smatraju oštrom?
- Da li se sankcija brzo propisuje (milo za drago)?
- Da li sprovođenje sankcije ima neke dodatne materijalne ili nematerijalne štete po lice u pitanju?

b. Šteta po ugled kao rezultat sankcije

- Da li ciljna grupa misli da će se znati da je bila sankcionisana?